

УДК 94 (477.6) “1941/1944”

Ф. Полянський

(Тернопільський державний технічний університет імені Івана Пулюя)

УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В НІМЕЦЬКІЙ ОКУПАЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ НА ТЕРИТОРІЇ ТЕРНОПІЛЛЯ (1941–1944 рр.)

Невід’ємною складовою пропагандистської німецької окупаційної політики на українських землях було активне використання україномовних часописів. В округах та повітах Тернопільщини дистрикту Галичина в умовах німецької окупації почали виходити тижневики: “Боевик” (“Der Kamfer”) у Тернополі (з липня 1941 р.); “Тризуб” як орган окружного управління Чортківської округи і управи міста Чорткова; “Зборівські вісті” – орган “Українського видавництва часописів і журналів для дистрикту “Галичина”, “Бережанські вісті” – орган української районної управи в Бережанах, пізніше органом повітової управи в Тереховлі; “Бучацькі вісті” – орган міста Бучач; “Воля” – орган окружної управи в Копичинцях. З 1 серпня 1941 р. на тернопільській частині райхскомісаріату “Україна” (Кременецький, Шумський, Ланівецький райони) започаткувалося видання органу українського національного комітету Кременецького округу газета “Кременецький вісник”.

У прони́мецьких україномовних газетах проблема вербування робочої сили українців на примусові роботи до Німеччини була провідною. Так, у “Крем’янецькому віснику” від 7 травня 1942 р. Василь Степаненко у статті “Наш обов’язок – відбудова батьківщини” наголошував на спільну з німцями протибільшовицьку боротьбу. Переважна більшість повідомлень, статей, заміток стосувалася воєнних подій на фронтах, міжнародного становища, подій у Німеччині та інших державах, життя Придніпрянської України, проблем народного господарства. У періодиці знаходили також висвітлення проблеми політичної ситуації у Східній Галичині, політика німецької адміністрації, функціонування органів влади, правові відносини та судочинство, східногалицькі проблеми в органах німецької влади Генерального губернаторства та дистрикту Галичина, адміністративно-територіальний устрій, чисельність та структура населення, діяльність Українського центрального та краєвого комітетів, формування стрілецької дивізії СС “Галичина”, культурне життя.

Беззаперечне право на легальне існування мали лише ті часописи, які виходили в рамках підконтрольних німецькій адміністрації видавництвах. Суворі цензура не пропускала матеріалів, у яких містився хоч найменший натяк на критику реального стану речей, чи таких, що, на думку німецьких цензорів, могли сприяти активізації визвольного руху. Митрополит Андрей Шептицький галицьку пресу часів німецької окупації схарактеризував так: “Наші газети – це німецькі газети, перекладені українською мовою. В них йдеться про Південну Америку, Парагвай, Австралію, що не цікавить наших селян, але немає там нічого про наше провінційне життя, а саме це могло би задовольнити запити пересічного читача”.

Про ефект україномовних газет у сфері пропагандистської роботи Німеччини свідчить звіт доктора Фрідеріка міністерству окупованих східних земель про те, що німцям на західноукраїнських землях не вдалося реалізувати досвід діяльності друкованих видань в окупованих Франції, Бельгії, де, на думку організаторів пропаганди, вони досягли “блискучих результатів”.

Отже, українська преса в німецькій пропагандистській політиці посідала важливе місце. Преса мала стати посередником між цивільним населенням і німецькою адміністрацією, а фактично використовували як збірник розпоряджень. Звичайно, для населення така преса була малопопулярною і, відповідно, маловпливовою.